

22.2.2016

OIKEUSMINISTERIÖLLE

ASIA

OM 7/33/2015

Viitataan lausuntopyyntöön 9.2.2016

**LUONNOS HALLITUKSEN ESITYKSEKSI LAIKSI VALTION OI-
KEUSAPU- JA EDUNVALVONTAPIIREISTÄ**

Yleistä

Kaiken oikeusapua ja edunvalvontaa koskevan lainsäädännön uudistamisen lähtökohtana tulee olla *ensisijaisesti turvata päämiehen etu sekä tasapuolinen oikeus laadukkaitten oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden saatavuuteen* koko maassa asuinpaikasta riippumatta ja kohtuullisessa ajassa.

Oikeusavun osalta on erityisesti korostettava riitoja ja ongelmia *ennalta-ehkäisevien keinojen merkitystä*, varhaista mahdollisuutta puuttua päämies-ten oikeudellisiin ongelmiin neuvoin ja toimin - eli mahdollisuuteen avustaa jo ennen kuin esimerkiksi riidat eskaloituvat oikeudenkäynneiksi. Tämä edellyttää luonnollisesti kansalaisten yhdenvertaisuutta oikeusapupalvelujen saatavuudessa, eli *kattavaa toisiinsa nähden jäävittömien oikeusaputoimistojen verkostoa koko valtakunnassa*. Lähtökohtaisesti vain julkiset oikeusavustajat antavat oikeusapua muissa kuin tuomioistuinasioissa (ns. ulkoprosessuaaliset asiat). Oikeusaputoimistot tekevät myös päätökset yksityiselle avustajille, eli asianajajille ja luvan saaneille oikeudenkäyntiavustajille (ns. lupalakimiehet). Oikeusaputoimistot voivat jo nykyäänkin ns. osoitus -menettelyn avulla tarvittaessa ohjata jääviys-, kiireellisyys- tms. tilanteissa oikeusapuasiakkaita yksityisille avustajille, eli *mitään yleistä mahdollisuutta ostopalveluun oikeusavun osalta ei lainkaan tarvita*. Poikkeuksena korkeintaan tätä nykyä runsaslukuiset kansainvälistä suojelua koskevat *turvapaikka-asiat* Migrissä ja näistä päätöksistä tehtävät valitukset.

Vaikka oikeusaputoimistojen organisaatorakenne kaipaaisikin *kustannustehokkuuden lisäämistä*, tulee pitää kirkkaana mielessä, että yhteiskuntataloudellisten seikkojen merkitys sekä hallintorakenteen uudistaminen ovat *toisarvoisia oikeusapua tarvitsevien ihmisten oikeusturvaan nähden*. Kysymys on oikeusturvan kannalta keskeisistä toiminnoista, joihin länsimaisessa oikeusvaltiossa on löydettävä ”rahat mistä hyvänsä”.

Rakenteista ja niiden uudistamisesta

Nyt kaavailtu kuuden viraston rakenne vaikuttaa olevan lähinnä yhden oikeusapuviraston valmistelua ja siten vain kalliiksi käyvä väliaikainen järjestely. Tähän nähden, ja varsinkin nyt vaadittavien (määräaikaisiksi jäävien?) virkojen lisäämisen ja muiden virkajärjestelyiden vuoksi, esityksessä väitetty kustannusneutraalisuus on täysin epäuskottavaa, harhaanjohtavaa ja selkeästi virheellinen arvio.

Vaikka esityksessä puhutaan lähinnä organisaatiouudistuksesta, on se kuitenkin samalla pitkälle menevä linjaus tulevaisuuteen oikeusapupalveluiden järjestämisestä kokonaisuudessaan, ostopalveluihin sekä muihin kansalaisten oikeusturvatakeiden toteutumisen kannalta keskeisiin asioihin. On suoraan kohtuutonta tai ainakin vastuutonta, ellei peräti tarkoitushakuista, että näin merkittävän uudistuksen nyt tavoiteltu aikataulu on epärealistisen tiukka. Lausuntojakin pyydetään nyt vain ”parissa hassussa” viikossa – perustelematta kiirettä erityisesti ja noudattamatta hyväksyttävää kuuden viikon lausuntoaikaa (ja laajoissa hankkeissa varattavaa kahdeksaa viikkoa). Uudistusta näyttääkin ohjaavan pikemmin Kieku-tietojärjestelmän käyttöönotto lokakuussa 2016 eikä tehokkuuden parantaminen.

Mitään varmuutta ei ole siitä, kyetäänkö hallintotehtäviä todellisuudessa ja riittävässä määrin siirtämään toimistoista oikeusapu- ja edunvalvontapiirin johtajalle (jäljempänä ”**Hiippa**”) ja häntä avustavalle henkilökunnalle. Monenlainen valmistelutyö (mm. tulosneuvottelut, rekrytoinnit, hankinnat) jouduttaisiin edelleen tekemään toimistossa varsinaisen piirihallinnon päätöksentekoa varten. Tällöin todellisuudessa johtavien oikeusavustajien resursseja ja aikaa ei vapaudu substanssityöhön vähäistä enempää.

Kun ehdotettujen oikeusapu- ja edunvalvontapiirien tehtävistä oikeusavun substanssipuolella ovat valtaosa, ja edunvalvonnankin tehtävistä ehkä merkittävimmät ovat, yksittäisten asiakkaiden oikeuksiin ja etuihin liittyvät kysymyksiä vaativuustasoltaan sellaisia, että ne kuitenkin vaativat ylemmän oikeustieteellisen koulutuksen hankkineen erityisasiantuntijan näkemystä, niin ainoana mahdollisuutena on, että hiipat olisivat niin ikään ylemmän oikeustieteellisen loppututkimuksen suorittaneita lakimiehiä. Vain sellainen koulutus ja kokemuksen omaava hiippa ymmärtää oikeusapu- ja edunvalvontapiirien substanssin - ja varmasti uudessakin järjestelmässä toisinaan eteen tulevien hankalien esteellisyyskysymysten ratkaisemisen. Tulee muistaa, että oikeusapu- ja edunvalvontapiirien tehtävät ovat luonteeltaan sellaisia, että johtajan on osattava substanssi. Pelkän johtamis- ja hallintokokemuksen perusteella ei piirejä voi menestyksekkäästi johtaa.

Tehtävien vaativuudesta

Vaikka oikeusavustajien ja edunvalvojien palkkaus ei sinänsä kuulu tähän esitykseen, on syytä kiinnittää jo tässä vaiheessa huomiota kustannuksiin ja eroihin työn vaativuustasossa. Oikeusavustajien asianajotyö oikeudenkäynteineen on substanssiltaan vaativampaa kuin edunvalvojan työ. Edunvalvojat sen sijaan hoitavat pääosin tavallisia juoksevia asioita ja hakevat oikeusapua juridisiin kysymyksiin. Vielä julkisen oikeusavustajan työhön kuuluu lainkäyttötehtäviä oikeusapupäätösten ja maksatuspäätösten muodossa. Tämän pitää jatkossakin näkyä selkeästi palkkauksessa.

Johtavien oikeusavustajien tehtävän vaativuustason määrittelyn on jatkossa otettava muitakin kriteerejä kuin pelkkä henkilöstön määrä mm. monitoimipaikkaisuuden aiheuttaman haasteellisuuden vuoksi.

Jääviiden arviointiin liittyvistä seikoista

Eräänä keskeisenä tavoitteena vaikuttaa olevan palveluiden eriyttäminen oikeusapu- ja rinnakkaisiin edunvalvontatoimistoihin, minkä väitetään muun ohella vähentävän jääviystilanteita – *jääviys jopa kuvitellaan varsin naivisti voitavan poistaa säätämällä siitä oma pykälä*. Tämä on epärealistista, ainakin oikeusavustajien osalta. Oikeusapulain 8 § 4 mukaan kun *oikeusavustajan tulee noudattaa toiminnassaan hyvää asianajotapaa*, mikä (tapaohjeen nimestään huolimatta) on siis valvontoiheen ja seuraamuksineen oikeusavustajaa velvoittavaa normistoa. Siitäkin huolimatta, että Hiipalla ei esityksen mukaan olisi ohjausvaltaa, eikä tämä nimellisesti voisi puuttua yksittäisen toimeksiannon hoitamiseen, työskentelisivät oikeusavustajat ja edunvalvojat edelleen samassa Hiipan virastossa, saman Hiipan alaisina ja virkaan nimittämänä - sekä osa oikeusavustajista ja edunvalvojista peräti samoissa jaetuissa toimitilakonseptin mukaisissa yhteisissä toimitiloissa (yhteisine palvelutiskeineen, lähiarkistoineen ja toimistokoneineen), jolloin asianajotyön peruspilari – salassapito – on äärimmäisen kyseenalaista toteuttaa.

Yksityisellä asianajopuolella pidetään täysin selvänä, että samaan toimistoketjuun kuuluvien, vaikkakin eri paikkakunnilla toimivien *toimistojen avustajat ovat toisiinsa nähden esteellisiä* – osakkuusasemista tai muista valtasuhteista riippumatta. Uudistuksen tavoitteen vastaisesti *jääviystilanteet saattavat siten uudistuksessa arvaamattomasti kasvaa ristiin toimistojen kesken jopa koko piirin laajuisiksi* – jolloin lähin esteetön julkinen oikeusavustaja olisi naapuripiirissä! Hyvän asianajajataivan ja valvontalautakunnan ratkaisukäytännönkään perusteella esityksessä linjattu ”jäävittömyys -lauseke” ei kestä tarkempaa tarkastelua. Tämä johtaisi yhä enenevässä määrin ns. osoituksen antamiseen yksityisille avustajille, ja sitä kautta vähintäänkin oikeusavun kustannusten vääjäämättömään kasvuun – mikä olisi tämänkin uudistuksen säästötavoitteiden vastaista. Tutkitusti kun julkinen oikeusapu on ”edullisempaa” toteuttaa kustannustehokkaissa oikeusaputoimistoissa.

Erityisen ongelmallisen tilanteen muodostavat määräaikaiseen virkasuhteeseen (sijaiset) palkatut oikeusavustajat, jotka virkamääräysten jatkumisen vuoksi ovat tosiasiallisesti Hiippaan nähden alisteisessa asemassa myös yksittäisiä toimeksiantoja hoitaessaan (eli vaarana ellei tyyli hoitaa toimeksiantoja miellyttä, pelko ettei jatkoa sijaisuuteen tulisikaan).

Lisäksi ihmisoikeustuomioistuimen omaksuman kannan, ja Suomessakin vakiintuneen oikeusohjeen mukaan ei riitä, että joku on jäävitön – vaan *tilanteen pitää myös kokonaisuutena objektiivisesti arvioiden ja tarkastellen näyttää esteettömältä!*

Täytyy myös muistaa Suomessa jo 1700 -luvulta omaksuttu ja perinteinen Olaus Petrin tuomarinohjeiden ajoista saakka voimassa ollut maantapa, eli pääsääntö jonka mukaan ”tuomari astukoon itse virastaan”, eli jokainen oikeusavustaja viranhaltijana ratkaisee lähtökohtaisesti - ja viime kädessäkin – oman esteellisyytensä itse, siitä ei voi eikä tule ”yläpuolelta” määrätä.

Jo Vänrikki Stoolin tarinoiden Maaherra lausui runon sanoin:

*"Te voiton saitte. Teill on valta nyt,
siis minun tehkää, miten miellyttää.
Mut laki, ennen mua syntynyt, myös jälkeheni jää."*

Huomioita perustuslaillisesta ja ihmisoikeusnäkökulmasta uudistuksiin / sen ongelmiin

Perustuslain 107 § mukaan jos asetuksen tai muun lakia alemmanasteisen säädöksen säännös on ristiriidassa perustuslain tai muun lain kanssa, sitä ei saa soveltaa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa.

Perustuslain 6 § mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä, eikä ketään saa ilman hyväksyttävää syytä asettaa eri asemaan ...

Perustuslain 21 §:ssä säädetään oikeudesta oikeusturvaan. Jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaisessa ... muussa viranomaisessa, sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös ... muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Lisäksi saman lainkohdan 2 momentissa todetaan, että hyvän hallinnon takeet turvataan lailla. Perusoikeuksien turvaamisesta säädetään perustuslain 22 §:ssä ja lisäksi kiinnitetään huomiota, että 93 § ja 94 § mukaan eduskunta hyväksyy kansainväliset velvoitteet ja sopimukset, eduskunnan hyväksymä vaaditaan myös velvoitteen irtisanomiseen. Suomea sitovat ihmisoikeuksiin ja oikeusturvaan liittyvät sopimukset, joista keskeisimpinä **Euroopan ihmisoikeussopimus** ja Kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus (eli ns. **kp-sopimus**).

Ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa säädetään velvoitteesta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Vaikka se onkin ensisijaisesti tarkoitettu sovellettavaksi rikosjuttuihin, sovelletaan sopimuksen ja ihmisoikeustuomioistuinten antamaa ratkaisukäytäntöä ja oikeusohjeita sekä periaatteita vakiintuneesti Suomessa laajemminkin siviiliasioissa ja muussakin lainkäytössä. **Kp-sopimuksen** 2 artiklassa ja 14 artiklassa sekä erityisesti 26 artiklassa velvoitetaan valtioita ihmisten oikeudelliseen yhdenvertaisuuteen ja kohteluun, sekä 9 artiklassa turvataan oikeutta vapauteen ja turvallisuuteen sekä rikoksesta epäillyn oikeuksiin.

Nyt ollaan siis tilanteessa, jossa oikeusavustajat on lailla velvoitettu noudattamaan asianajajakunnan tapaohjeita, ja perustuslain sekä ihmisoikeussopimusten perusteella laajemminkin ottamaan huomioon toiminnassaan sekä avustajina että oikeusapupäätöksiä yksityiselle tehdessään oikeusturvaan vaikuttavat seikat viranomaisena laajemminkin. Hyvää asianajajatapaa koskevat normit ovat lakia alempia säädöksiä. Nyt ollaan siis esittämässä (10 §) muutosta, jonka perustelujen mukaan toisaalta tilanne vastaisi nykytilannetta että julkisia oikeusavustajia koskisi samat esteellisyyssäännöt (?)

kuin asianajajia – *toisaalta tosiasiassa säädettäisiin esteellisyyden rajoituksesta oikeusavun ja edunvalvonnan sisällä erikoislaille* – eli kavennettaisiin oikeusavustajan omaa harkintavaltaa itsensä jääviyden tarkistelemissa.
Tilanteesta tulisi täysin ristiriitainen ja kestämaton.

Toisaalta oikeusavustaja olisi oikeusapulain nojalla velvollinen noudattamaan lakia ja hyvää asianajajatapaa, toisaalta hän ei saisi esim. jääviyden erityissäädöksen nojalla noudattaa hyvää asianajajatapaa koskevia normeja (lakia alempina) jos ne olisivat ristiriidassa. Tällöin hän ei voisi myöskään ottaa myöskään huomioon terveen ja vapaan oman kokonaisharkintansa mukaan kaikkia asiaan vaikuttavia ihmisen oikeusturvaan liittyviä seikkoja ja velvollisuuksia – *joita hänen sinänsä virkamiehenä tulisi noudattaa perustuslain ja Suomea velvoittavien ihmisoikeussopimusten perusteella*. Toisin sanoen ”oikeusavustaja siis esitetyllä lailla pakotettaisiin rikkoamaan muita lakia ja normeja”

Perustuslain 73 §:ssä säädetään lainsäädäntöjärjestyksestä eli ... *perustuslakiin tehtävästä rajatusta poikkeuksesta* ... on säädettävä ns. perustuslain säätämisyjärjestyksestä tarkoitettulla enemmistöllä. Perustuslaillisuuden valvonta kuuluu 74 §:n mukaan eduskunnan perustuslakivaliokunnalle.

Lainvalmistelutyö on tässä esille tuotujen perustuslaillisten ja ihmisoikeuksiin liittyvien näkökulmien osalta ilmeisesti sivuutettu valmistelussa kokonaan, eli *jätetty eräs keskeinen osio valmistelematta* - minkä vuoksi lainsäädäntöesitys on nyt niin puutteellinen, että *selvitystyö tulisi nyt tehdä kaikilta osiltaan uudelleen ja tällä kertaa loppuun saakka!*

Ainakin olisi välttämätöntä em. epäselvyyksien sekä lainsäädännön keskinäiseen - ja muutoinkin normihierarkiaan liittyvien epäloogisuuksien vuoksi - painottaa lainvalmistelun etupainotteisuutta - eli olisi tärkeää pitää silmällä mahdollista perustuslakivaliokunnan kantaa. Muistissamme onkin varsin tuore Sote-sotkuista tuttu tilanne, että koko iso uudistus kaatuu – kiire kun saneli tahdin - ja kun ei ollut valmiiksi mietittynä loppuun esityksen perustuslainmukaisuutta. *Toistaako historia nyt itseään?*

Lausunto esityksestä (yksityiskohtaisemmat kannanotot)

2 § Oikeusapu- ja edunvalvontapiirin johtaja

Hiipalta, eli oikeusapu- ja edunvalvontapiirin johtajalta tulee edellyttää saman kelpoisuusvaatimuksen täyttämistä kuin julkisen oikeusavustajan tulee täyttää eli *ylempää oikeustieteellistä korkeakoulututkintoa* (muuta kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkintoa).

Hiipalla eli tulevan viraston johtajalla tulee olla laaja-alaista tuntemusta sekä oikeusapu- että edunvalvontatoimesta. Tätä molempien alojen tuntemusta ei ole voinut kertyä, ellei hän ole toiminut *asianajotehtävissä* ja nykyisen oikeusaputoimiston johtotehtävissä, eli päällikön virassa (tai johtajan varamiehenä, ”sijaisena”) toisin sanoen johtavana julkisena oikeusavustajana.

Uudessa laissa ei lainkaan siirretä piirin johtajan tehtäväksi, että *hiipan tulisi valvoa lainkäytön yhtenäisyyttä alueellaan*, eli että oikeusapupäätökset on tehty yhdenmukaisin perustein (jäisikö siis toimiston johtavan oikeusavustajan tehtäväksi?) – *mikä on melkoinen epäkohta esityksessä!* Tällainen tehtävä tulisi kuulua ja säilyttää piirin johtajalle. Lainkäytön yhtenäisyyden seuraaminen ja tämän asianmukainen hoitaminen *edellyttää juridista eikä vain hallinnollista osaamista*. Tästä samasta syystä oikeusapu- ja edunvalvontapiirin *hiipan sijaisena* voi toimia vain ylemmän juridisen korkeakoulututkinnon suorittanut (lakimies), eli *hiipan sijaisena toimisi toinen hiippa*. Johtavan julkisen oikeusavustajan sijaisena toimisi saman oikeusaputoimiston julkinen oikeusavustaja. Johtavan yleisen edunvalvojan sijaisena toimisi saman toimiston yleinen edunvalvoja. Näin ainakin esteellisyyksien syntyminen pidettäisiin minimissä.

4 § Sopimus oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden ostamisesta

Oikeusapupalvelujen ulkoistamiseksi, eli ostopalveluin toteuttamiseksi lainuudistus ei siis ole lainkaan tarpeen, koska oikeusaputoimiston käytettävissä on jo aiemmin mainittu ns. osoitus-menettely (Laki valtion oikeusaputoimistoista 10 §). *Ostopalveluiden lisäämisellä voisi olla myös kustannuksia lisääviä taloudellisia vaikutuksia*, jolloin uudistus ei olisi enää missään linjassa valtion säästötavoitteiden kanssa.

Oikeudesta oikeusapuun ns. ulkomaalaisasioihin säädetään ulkomaalaislain 9 §:ssä, jonka muuttamista paraikaa ministeriössä kiireesti valmistellaan turvapaikan hakijoiden määrän räjähdysmäisen kasvun vuoksi.

Lukuisat kansainvälistä suojelua koskevat *turvapaikka-asiat* Migrissä ja näistä päätöksistä tehtävät valitukset, *joiden tuomasta työmäärän kasvusta oikeusaputoimistot yksin tuskin selviävät* – ainakaan ilman vieläkin nykyistä suurempaa resurssien lisäämistä – saattaa tarkoituksenmukaisuus- ja kustannussyistä edellyttää mahdollisuutta käyttää ostopalveluja. Tällöin *oikea paikka säätää tästä ostopalvelun käytön mahdollisuuksista ja edellytyksistä on mainitussa **ulkomaalaislaissa***, sen 9 §:n muuttamisen yhteydessä – eikä tässä oikeusavun yleistä organisaatiota koskevassa laissa. Joka tapauksessa vähintäänkin ostopalvelusopimusten tekemisen mahdollisuus, ja tämän erityisehdon kytköksestä vain kansainväliseen suojeluun, *tulee ehdottomasti näkyä suoraan lakitekstissä* eikä vain lain perusteluissa, kuten nyt on kirjoitettu.

Turvapaikka-asioiden lisäämä kustannus, varsinkin jos avustamista niissä aletaan toteuttaa ostopalveluina, olisi myös *taloudellisen kytköksensä* eli ”kehyksen ulkopuolelta” mahdollisesti rahoitettavana ostopalveluna *luontevampaa sijoittaa ulkomaalaislakiin*. Tällöin ostopalvelua tuskin olisi järkevää tai edes tarkoituksenmukaista toteuttaa piiritasolla, vaan lienee syytä, että *oikeusministeriö päättäisi ostopalvelun käyttämisestä* valtakunnallisesti tehtävin sopimuksin.

9 § Täyden korvauksen asiakkaat

Edellytyksistä ns. liiketaloudellisten asioiden hoitamisessa säädetään jo nykyisessä laissa, eikä ongelmia tai kilpailua vääristäviä tilanteita ole ollut. Uudistus ei ole tältäkkään osin lainkaan tarpeellinen.

10 § Julkisen oikeusavustajan esteellisyys

Hyvä asianajajatapa, ja sen noudattamisvelvollisuus oikeusavussa, ilmenee laissa ja Suomen Asianajajaliiton säännöissä säädetyn lisäksi Asianajajaliiton vahvistamissa Hyvää asianajajatapaa koskevista ohjeista, sekä valvonta- ja kurinpitoasioissa annetuista ratkaisuksista ja asianajajakunnan omaksumista hyväksytyistä käytännöistä.

Esitetyn lain 10 § 2 momentti on *ristiriidassa hyvää asianajajatapaa koskevien ohjeiden ja asianajajakunnan omaksumien hyväksytyjen käytäntöjen kanssa eikä sellaista siksi tule säätää*. Ei tule luoda keinotekoista järjestelyä, jossa julkiset oikeusavustajat eivät saisi itsenäisesti tulkita hyvän asianajajatavan heiltä vaatimaa. Tämä merkitsisi, että jo oikeusapulaissa säädetty olisi ristiriidassa oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä säädettävän lain kanssa. Ihmis- ja perusoikeudelliset velvoitteet sivuutetaan samalla.

Jääviyden säätelyn osin esitys on ”kelvoton yritys”.

Esityksestä kokonaan puuttuvat uudistustarpeet (”oikeusapu-asiamies” tms.)

Oikeusapujärjestelmässä piilevää ”valuvirhettä” muutoksenhaussa ei ole lainkaan käsitelty, vaikka siihen juuri tämän rakenneuudistuksen yhteydessä olisi syytä, ja se olisi muutoinkin valtion säästötavoitteet huomioon ottaen järkevää. Oikeusapupäätöksestä, joka ei tyydytä, voi tehdä *ratkaisupyyntön* oikeusaputoimistoon. Ellei oikeusaputoimisto itse oikaise päätöstään, siirretään ratkaisupyyntö toimivaltaisen tuomioistuimen tutkittavaksi. Jos tuomioistuin hylkää ratkaisupyyntön, eikä muuta (kielteistä) oikeusapupäätöstä, voi *asianosainen / avustaja valittaa edelleen muutoksenhakutuomioistuimeen* (esim. hovioikeuteen). Sen sijaan jos tuomioistuin muuttaa hakijan eduksi oikeusaputoimiston päätöstä - ja myöntää oikeusavun etuuk-sia vastoin oikeusaputoimiston antamaa päätöstä – antaa tuomioistuin kyllä ”valitusosoituksen”, mutta yleensä *ketään intressenttia ja valituskelpoista tahoa ei ole* (mahdollisesti lainkaan) joka kykenisi saattamaan *em. ratkaisun oikeellisuuden ylemmän oikeusasteen ratkaistavaksi*. Oikeusaputoimisto kun ei ole ”asianosainen” eikä voi itse valittaa, ja ken valtiolta taloudellisesti merkittävän edun on saanut ei siitä varmasti valita!

Oikeusapujärjestelmässä ei siis ole – rikosasioissa syyttäjää lukuun ottamatta – ketään julkista etua vaalivaa tahoa muutoksenhaussa!

Vertaa tilannetta esim. verotuksessa. Veronsaajien oikeudenvilvontaa suorittaa muusta Verohallinnosta riippumaton Veronsaajien oikeudenvilvontayksikkö. Yksikön päällikkönä toimii veroyliasiamies. Oikeudenvilvontatehtävää hoitavat yksikön virkamiehinä toimivat johtavat veroasiamiehet ja veroasiamiehet.

Jos *hiippa* halutaan pitää erillisenä - ilman valvontavaltaa (ks. aiemmin s. 3) - juuri oikeusaputoimistojen ratkaisukäytännöstä (ja yksittäisistä toimeksiantoista) eikö olisi syytä juuri tämän uudistuksen yhteydessä *turvata julkinen* (valtiontaloudellinen) intressi *laajentamalla hiipan toimivaltaa itsenäiseen muutoksenhakuun*, tms. tulevan organisaation yhteydessä luoda ”oikeusapu-asiamies” tai vastaava järjestelmä.

Tämä perustavaa laatua oleva puute oikeusavun lainkäyttöä koskevassa järjestelmässä tulisikin selvittää ja ratkaista viipymättä jatkovalmistelun yhteydessä, taikka aloittaa ministeriössä vihdoin asian erillinen ja kiireellinen selvittäminen.

Valtionaloudellinen ongelma em. oikeusavun rakenteellisessa ”valuvirheessä” olisi myös syytä saattaa Valtionalouden tarkastusviraston tietoon, ainakin ellei toimenpiteisiin ministeriössä valtionalouden säästötavoitteiden täyttämiseksi tältä osin välittömästi nyt ryhdytä!

Loppuhuomautukset

Luonnoksen mukaista hallituksen esitystä, sen sisältämien erityisesti jääviyteen liittyvien oikeusturvaongelmien vuoksi, ***ei tule lainkaan antaa eduskunnalle keskeneräisenä tässä vaiheessa*** – eikä hiipan virastoa perustaa - vaan palauttaa perusteelliseen valmisteluun - ja antaa esitys vasta kun uudistus on kelvollisesti valmisteltu ja siitä on myös *järjestetty asianmukaisesti kuuleminen*, sekä hallintorakenne mietittynä loppuun saakka, *kaikkine kerrannais- ja ihmisoikeusvaikutuksineen*.

Jos esitys kuitenkin annetaan eduskunnalle, tulee joka tapauksessa esityksen sisältämien perustuslaillisten ongelmien vuoksi ***hankkia perustuslakivaliokunnan lausunto lainsäätäjäjärjestyksestä***.

Kiireellinen muutos mahdollisesta **ostopalvelujen käyttämisestä** kansainväliseen suojeluun liittyvissä asioissa **on siirrettävä valmisteltavaksi oikeaan paikkaansa, eli ulkomaalaislain 9 §:n uudistamisen yhteyteen**.

Kunnioittavasti,

Ilomantsissa, yllä mainittuna päivänä

JULKISET OIKEUSAVUSTAJAT ry

Tommi Parviainen, hallituksen pj
julkinen oikeusavustaja

KIRJOITTI

Heikki Kotajärvi, hallituksen jäsen
julkinen oikeusavustaja, varatuomari